

Overleg infrastructuur en milieu

Rapport

Onderwerp

DP 2014

Datum behandeling OIM

10 april 2013

Kenmerk

OIM-2013/69170

Het Deltaprogramma 2014 wordt in september aan het kabinet en de Tweede Kamer aangeboden. De maatschappelijke partijen zijn in een vroeg stadium betrokken bij de concept beleidsteksten. Op 22 november 2012 en 21 maart j.l. zijn in een OIM-Overleg partijen geïnformeerd over de ontwikkelingen in het Deltaprogramma. Op 10 april zijn de concept teksten DP 2014, zoals die zijn geagendeerd in de stuurgroep Deltaprogramma 17 april 2013, in het Overleg Infrastructuur en Milieu besproken (zie bijlage A. deelnemerslijst).

Het OIM rapport bestaat uit adviezen over elke Deltabeslissing (Bijlage 3), de concept kansrijke strategieën (Bijlage 4) en het Adaptief management (Bijlage 5). Bijlage B bij het rapport bevat de gedetailleerde achtergrondinformatie van deze adviezen.

1. Deltabeslissing Waterveiligheid

De deelnemers delen de nieuwe risicobenadering mits niemand achteruitgaat qua veiligheid. Geadviseerd wordt in te zetten op een integrale benadering en meekoppelkansen bij Meerlaagsveiligheid (MVL). Testcases voor MLV zijn nuttig. Neem de ruimtelijke kwaliteit mee bij het realiseren van de hoofdoelen veiligheid en zoetwater.

2. Zandig systeem

De deelnemers adviseren in te stemmen met de redeneerlijn mits bij het zandig systeem de borging van de 5 maatschappelijke functies, met name drinkwater, vastgelegd is. Laat het werken met natuurlijke processen een vast onderdeel zijn van de keuze voor zandige oplossingen en het handhaven van de basiskustlijn.

3. Ruimtelijke adaptatie

De deelnemers delen het waterrobuust inrichten van gebieden. Een vereiste hierbij is wel een watertoets aan de *voorkant* van het ruimtelijke planproces, waarin (lokale) belangen worden afgewogen.

4. Zoetwater, redeneerlijn (a)

De deelnemers ondersteunen de redeneerlijn niet. Het hoofdwatersysteem is een publiek belang en heeft centrale sturing vanuit het rijk nodig naast de eigen verantwoordelijkheid van de gebruiksfuncties. Opgemerkt wordt dat het basisvoorzieningenniveau onterecht is beperkt tot

cruciale functies. Het zoetwatersysteem behoort toekomstbestendig te zijn, dit vereist aanpassing van het systeem. De economische kant van zoet water is wat betreft innovatie en duurzaamheid onderbelicht terwijl dit de waarde van water benadrukt (en terwijl het DP Zoetwater de ambitie heeft de economische positie te bevorderen). Voorts wordt de relatie met het beheer van grondwatervoorraden, in tijden van droogte van belang, gemist.

4. Zoetwater, ontwikkeling voorzieningenniveau (b)

De deelnemers steunen het werken met pilots. Dringend wordt geadviseerd de stakeholders hierbij te betrekken. Neem in de pilots ecologie en de economische aspecten mee en zet in op meekoppelkansen (bv KRW) door een integrale aanpak.

5. Rijn-Maasdelta, redenerlijn (a)

De deelnemers zien graag nuancering en onderbouwing van het uitgangspunt dat keuzes voor de zoetwatervoorziening afzonderlijk van waterveiligheid zijn te maken. In sommige situaties is de samenhang tussen beide namelijk relevant (bijvoorbeeld inname HIJ in relatie tot veiligheid of de buffercapaciteit langs de rivieren). Voorts wordt geadviseerd bij een onderzoek naar de afvoerverdeling de mogelijk kansrijke strategie van systeemingrepen toe te voegen.

5. Rijn-Maasdelta, aanpak Centraal Holland(b)

Geadviseerd wordt de gevolgen van bodemdaling te onderzoeken en in de totaalstrategie van het Deltaprogramma op te nemen.

6. IJsselmeergebied

De deelnemers zijn positief over het flexibel peilbeheer mits goed naar de gevolgen wordt gekeken. Geef duidelijkheid over de flexibele grenzen. Kennis van de bandbreedtes, ook op de lange termijn, is nodig om te kunnen anticiperen, en geef compensatie indien nodig.

7. Concept kansrijke strategieën

Geadviseerd wordt meekoppelkansen scherper als criterium mee te nemen in de mogelijk kansrijke strategieën. De deelnemers hechten aan een transparante afweging van de kansrijke strategieën tot voorkeursstrategieën op basis van (objectieve) criteria van de vergelijkingssystematiek. Met het oog op de plan M.E.R. en de Notitie Reikwijdte en detaillering van de concept structuurvisie Nationaal Waterplan II wordt reeds aanbevolen twee referentiekaders te gebruiken: de huidige situatie en die van de meest duurzame strategie.

8. Adaptief management

Geadviseerd wordt adaptief management bij de strategische keuzes van nu al een belangrijke rol te laten spelen. Belangrijk is te werken vanuit een lange termijn strategie ("stip op de horizon") naar beslispunten op de middellange termijn en maatregelen op de korte termijn. De deelnemers adviseren voorts vanuit het deltaprogramma ruimte te creëren voor een experimenteer- of innovatieprogramma. Ook adviseren zij dat het particulier initiatief tools aangereikt krijgt om tot meekoppeling mogelijkheden te komen met deltamaatregelen die pas na 2050 plaatsvinden. Specifiek voor het Deltaprogramma Zoetwater wordt geadviseerd de knikpunten op lange termijn mee te nemen. Betrek de nieuwe klimaatscenario's 2030, die het KNMI opstelt.

Bijlage A Deelnemers OIM bijeenkomst 10 april 2013

1. *Natuur- en Milieuorganisaties:*

- *Natuurmonumenten*
- *Provinciale milieufederaties*
- *Wereld Natuur Fonds*
- *Stichting Duinbehoud*

2. *Het Bedrijfsleven*

- *VNO/NCW*
- *Gasunie*
- *LTO Nederland*
- *Koninklijke Schuttevaer*
- *FODI*
- *VEMW*

3. *Koninklijk Watersportverbond*

4. *Vewin*

5. *Reddingsbrigade Nederland (schriftelijk aangegeven het OIM advies te steunen)*

6. *Vereniging van Waterbouwers (schriftelijk aangegeven het OIM advies te steunen)*

Bijlage B Achtergrondinformatie bij de genoemde adviezen.

Onderstaande reacties richten zich op de Bijlagen nr 3, 4 en 5.

Bijlage 3 Bespreeknotitie concept deltabeslissingen, bepalen beleidsrichting

1. Deltabeslissing waterveiligheid

Bespreekpunt 1a: *instemmen met redeneerlijn voor waterveiligheid en zaken die daaruit voortvloeien, met specifieke vraag over hoe om te gaan met buitendijksgebied.*

Algemeen delen de deelnemers de nieuwe risicobenadering. De **natuurorganisaties** vragen wel deze te baseren op de slachtofferanalyse en niet op kosteneffectiviteit. Dit sluit ook goed aan bij de 3^e laag van de meerlaagsveiligheid (geografisch aanwezige mogelijkheden voor tijdige evacuatie). Neem voorts bij het bepalen van het gewenste beschermingsniveau de systeemwerking, de effecten tussen dijkringen onderling mee.

Het bedrijfsleven adviseert een professionele communicatie over de nieuwe benadering. De nieuwe risicobenadering leidt immers tot gemotiveerde maar wisselende beschermingsniveaus. Zij is akkoord met uitwerken van evacuatieplannen mét aandacht voor mogelijke chaos (paniek, afgesloten wegen, etc.). Hoewel bij buitendijks wonen bewoners bewust een groter risico aanvaarden, beveelt het **bedrijfsleven** aan de "echt gevaarlijke gebieden/risico gebieden" voor andere doeleinden dan wonen in te richten.

De **Natuur- en milieuorganisaties** vragen zich af of de landschappen de basisveiligheidsnorm (1:100.000) aankunnen.

Fodi wil graag meer aandacht voor de meekoppelingmogelijkheden met andere ruimtelijke ontwikkelingen in plaats van focus op dijkversterkende/-verhogende maatregelen en onderbelichting van rivierverruimende maatregelen.

Sportvisserij Nederland wijst bij maatregelen in het kader van dijkversterking op het belang van (juridische en feitelijke) toegankelijkheid en bereikbaarheid. De voorkeur gaat uit naar de herinrichting van uiterwaarden of de inzet van voorlanden.

In tegenstelling tot de inzet en aanbevelingen van bijvoorbeeld de Tweede Deltacommissie (Cie Veerman) en de resultaten van de laatste toetsingsronde van de keringen, lijken er geen urgente veiligheidsopgaven te zijn aldus de **Vereniging van Waterbouwers**. Zij kunnen zich niet voorstellen dat een dergelijk beeld breed wordt gedeeld.

Reddingsbrigade Nederland (RN) stelt voor voor de gebiedsgerichte en gedifferentieerde risicobenadering irt waterveiligheid aan te sluiten bij het initiatief van haar en NEN / NTA. Zij maken een 'technisch blad' voor de Veiligheid bij Zwemwaterlocaties (Kust, Rivierengebied en Recreatiewateren). Nadrukkelijk vraagt **RN** aandacht voor het evacuatievraagstuk in relatie tot de 'basisveiligheid'. Geadviseerd wordt dit principe te vertalen naar een norm voor evacuatie per (risico)gebied. In die zin dat evacueren niet alleen wordt benaderd in termen van 'inrichting' maar ook in termen van het daadwerkelijk evacueren met vaartuigen om mens en dier in veiligheid te brengen. Dit element ontbreekt nu nog.

Bespreekpunt 1c: *instemmen met testcases*

De deelnemers ondersteunen de testcases voor meerlaagsveiligheid.

2. Zandig systeem: *instemmen met concept redeneerlijn , adaptieve agenda zand*

De redeneerlijn wordt ondersteund. Voor **Vewin** geldt hierbij wel als voorwaarde dat de drinkwatervoorziening als maatschappelijke functie in het kustgebied is geborgd. Ook roept **Vewin** op dat de omvang van de beschermde drinkwatergebieden en de strategische zoetwaterbuffers niet afnemen in de zoektocht naar planologische ontwikkelingen. Voor de bescherming van de drinkwatervoorziening is het belangrijk dat de huidige basislijn van de kust wordt gehandhaafd en dat de duinen voor de drinkwatervoorziening worden vastgelegd in de Nationale Visie kust. Laat het werken met natuurlijke processen aldus de **Natuur- en milieuorganisaties**, een vast onderdeel zijn van de keuze voor zandige oplossingen en het handhaven van de basiskustlijn. Hiermee wordt het kustfundament duurzaam versterkt. Het **bedrijfsleven** vraagt aandacht voor dynamiek in relatie tot veiligheid, kustbeheer en natuur. Benader dynamiek integraal waardoor het wenselijk is voor natuur én veiligheid (landwaarts

transport van zand en meegroeien van de zeereep met de zeespiegelstijging). Dynamiek draagt bij aan de natuur en daarmee aan de ruimtelijke kwaliteit.

3. Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie: Instemmen met elementen waterrobuust bouwen

Het waterrobuust inrichten van gebieden wordt gedeeld door de deelnemers, met een aantal opmerkingen.

Lokale afwegingen kunnen effect hebben op de waterveiligheid, aldus de **natuurorganisaties**. Nodig is een watertoets waarin deze afwegingen worden opgenomen aan de voorkant van de ruimtelijke planvorming.

De **natuur- en milieuorganisaties** bieden aan mee te werken aan het identificeren van oplossingen voor de klimaatbestendige stad vanuit klimaatbuffers.

Het **bedrijfsleven** adviseert bij het inrichten te kijken naar de kansen en de gevolgen. Zijn de kansen heel laag dan hebben dure maatregelen om die toch al lage kans nog verder te verlagen, weinig zin.

Het **bedrijfsleven** juicht toe dat wordt gekeken naar gevolgen van overstroming op vitale infrastructuur. (door het onder water staan van een gascompressorstation stopt de gastoevoer). Veel elektriciteitscentrales gebruiken aardgas als primaire brandstof. Een onderzoek naar deze gevoelige infrastructuur wordt aanbevolen. Verder adviseert zij de gehele voorzieningsketen in samenhang te bezien en daarbij de hersteltijd mee te nemen.

Het **Havenbedrijf Rotterdam** neemt aan dat de industrie in havengebieden vallen onder vitale en kwetsbare functies van bovenregionaal belang.

4. Deltabeslissing Zoetwater

Bespreekpunt 4a: instemmen met redeneerlijn

Vewin stelt dat het hoofdwatersysteem een publiek belang is en dit heeft centrale sturing vanuit het rijk nodig naast de eigen verantwoordelijkheid van de gebruiksfuncties. Die centrale regie is nodig voor de bescherming en het behoud van de bronnen voor de drinkwatervoorziening. Het waterbeleid wordt in toenemende mate gestuurd vanuit de EU waarvoor het Rijk aanspreekpunt is. Decentralisatie van de regie leidt tot diffusie en versnippering van taken en verantwoordelijkheden.

Internationale afspraken voor de Maas en de Rijn zijn nodig om de beschikbaarheid van goed zoet water op de lange termijn in Nederland te versterken. De **natuur- en milieuorganisaties** constateren dat structurele oplossingen worden verplaatst naar de periode na 2050. Zie bijvoorbeeld de optie Structureel Oostelijk aanvoeren als alternatief voor het inlaatpunt Gouda. Ten onrechte, want hier kan ook vóór 2050 in stappen naartoe worden gewerkt, conform het principe van adaptief deltamanagement en het nemen van no regret maatregelen ("stappen die in ieder scenario zinvol zijn").

De **natuur- en milieuorganisaties** adviseren ook via adaptief deltamanagement inzet op een geleidelijke transitie in de ruimtelijke ordening. Toenemende spanningen tussen gebruiksfuncties en de mogelijkheden van het watersysteem, en tussen de gebruiksfuncties onderling worden opgelost. In het licht van een robuuste strategie voor de langere termijn zijn dan ook pas werkelijk no-regret oplossingen te identificeren. Deze moeten aldus de **natuur- en milieuorganisaties** een duurzame bijdrage aan de lange termijn leveren.

Ook zien zij het nationale doel voor zoetwater aangevuld met "beschikbaar water effectief verdelen".

Havenbedrijf Rotterdam ondersteunt de hoofdkeuzes bij de aanpak zoetwatervoorziening West Nederland. Zij mist echter de meekoppelkans "Verdieping van de Nieuwe Waterweg". Neem dergelijke ruimtelijke initiatieven die niet per direct positief zijn voor de zoetwatervoorziening op de lange termijn mee. Een robuust, flexibel en toekomstbestendig watersysteem borgt de zoetwatervoorziening voor de lange termijn waardoor ook dit soort ruimtelijke maatregelen in de Nieuwe Waterweg mogelijk gemaakt worden. Of daarbij voor het inlaatpunt Gouda een KWA+ of zelfs een structureel oostelijke aanvoer nodig is, zou gedegen onderzocht moeten worden.

Het **bedrijfsleven** constateert dat Nederland in alle klimaatscenario's waterrijk blijft. In combinatie met een efficiënte industrie en landbouwproductie heeft Nederland qua economie en duurzaamheid een gunstig lange termijn vooruitzicht. Daartoe doet zij de volgende aanbevelingen:

- Maak inzichtelijk wat de afhankelijkheid van de Nederlandse economie is van zoet water.
- Schets een visie voor de langere termijn over de relatie duurzame economische productie en de beschikbaarheid van zoet water, mede met het oog op de gevolgen van klimatologische veranderingen in Europa.
- Maak duidelijk op welke wijze DP zoet water inzet op behoud en versterking van de zoetwaterbeschikbaarheid voor de Nederlandse economie.

Ook hoort het **bedrijfsleven** graag hoe het Deltaprogramma omgaat met de vergrote vraag naar zoetwater in bijna alle regio's, bij een lager aanbod van de grote rivieren. Het economisch belang van zoetwater moet inzichtelijk worden en worden meegewogen in de keuzes. Het bedrijfsleven biedt aan mee te denken hoe dit te realiseren. Men hoort graag meer gekwantificeerde beïnvloedingsmogelijkheden in geval van droogte. Leg voorts verband met het beheer van de grondwatervoorraden in de zoetwaterstrategie. Bij droogte is landbouw erg afhankelijk van grondwater.

De **Natuur- en milieuorganisaties** willen cruciale functies uitgebreiden met Natuur. Natuur staat nu ook bovenaan in de verdringingsreeks. Ook willen zij *ecologie* als toegevoegde waarde bij prioritering bij het voorzieningen niveau benoemd zien. Het **bedrijfsleven** stelt anderzijds een herijking van de status en de categorie indeling van de verdringingsreeks voor gezien de aanwijzing van de economische topsectoren en het wereldvoedselvraagstuk.

Ten aanzien van het bereiken van een gezond en evenwichtig watersysteem duiden de **natuur- en milieuorganisaties** op de wisselwerking tussen het ambitieniveau van het waterkwaliteitsbeleid en de mogelijkheden en kosten-batenverhoudingen van de zoetwaterstrategie en v.v. Ook wordt de kosten-batenverhouding van verschillende oplossingen in het hoofdwatersysteem beïnvloed door synergie met andere deltabeslissingen en strategieën.

Komend jaar dient in beide beleidstrajecten naar optimale synergie te worden gezocht. Ook de Europese Commissie vraagt daar om in haar Blueprint Water.

Ten aanzien van kansrijke strategieën hebben deelnemers de volgende opmerkingen:

De **natuurorganisaties** staan open voor een koppeling van Waal en Maas, bij voorkeur ter hoogte van de historische en natuurlijke overlaat bij Dreumel en Sint-Andries. Dit is goed voor de drinkwatervoorziening in het Beneden-Maasgebied en biedt betere ruimtelijke en ecologische meekoppel mogelijkheden.

Het **bedrijfsleven** verwacht dat de opties voor de lange termijn (tussen 2050 en 2100):

"wijzigen van de afvoerdeling bij laagwater" (meer water over de IJssel) of "verregaande buffervergroting in het IJsselmeer" ingrijpen op de waterstand van de Waal en dat te grote peilopzet in het IJsselmeer voor doorvaarthoogteproblemen kan zorgen bij de bruggen op de IJssel. Is deze maatregel op termijn onvermijdbaar, dan adviseert de sector de buffering van het IJsselmeer tijdens de periode van hoge afvoer in het voorjaar te regelen en de afvoerdeling tijdens het laagwaterseizoen ongemoeid te laten.

Het mogelijke gebruik van bellenschermen in de Nieuwe Waterweg wordt door de binnenscheepvaartsector gezien als een goed alternatief voor schutvertragende zout/zoet waterscheidingen bij sluisen.

Ten aanzien van "niet als kansrijk beoordeelde "geen zilter water inlaten in West NL" merken de **natuur- en milieuorganisaties** op dat accepteren en isoleren van brakke kwel soms goed is te combineren met ruimtegebruik. Dit bespaart kosten in het doorspoelbeleid.

De **natuur- en milieuorganisaties** willen KWA+ *getrapt tot structurele aanvoer* naar West Nederland ontwikkelen. Beperk het invullen van de ambities tot 2050 niet tot kijken naar kosteneffecten maar kijk ook naar de afspraken op het vlak van duurzaamheid en ecologie.

Havenbedrijf Rotterdam waardeert de gegeven helderheid en goede onderbouwing op basis van factfinding over de kansrijkheid van maatregelen. Voor het vestigingsklimaat van de haven van Rotterdam is duidelijkheid over het open houden van de Nieuwe Waterweg belangrijk.

Voor het **bedrijfsleven** is voldoende zekerheid rond waterstanden en vaardiepte van groot belang. Zij is tegenstander van de kansrijke strategieën voor het hoofdwatersysteem voor de

korte termijn (tot 2050) 'kleinschalige wateraanvoer naar West-Nederland' en 'water vanuit de Waal naar de Maas sturen via het Maas-Waalkanaal'. Deze hebben een waterstandverlagend effect bij middelbare en lage rivierafvoer op doorgaande, grensoverschrijdende rivieren zoals Waal en Rijn.

Bespreekpunt 4b: elementen aanpak ontwikkelingen voorzieningen niveau

De **natuur- en milieuorganisaties** wijzen erop dat het basisvoorzieningenniveau geen vaststaand gegeven is. Dit niveau ligt lager naarmate functies (en hun markten) zich meer innoveren richting adaptatie aan beperktere zoetwaterbeschikbaarheid. Een actieve rol van de overheid is hierbij vereist. Ook wijzen de natuurorganisaties er op dat het instrumentarium dat de relatie tussen voorzieningenniveau en de mogelijkheden van het watersysteem verkent nog niet operationeel is. En willen zij ecologie toegevoegd hebben bij het basis voorzieningenniveau **Vewin** geeft aan dat de drinkwatervoorziening in categorie twee van de landelijke verdringingsreeks staat. Voldoende drinkwater behoort tot de eerste levensbehoefte en is van groot belang voor de volksgezondheid. Een tekort leidt tot maatschappelijke ontwrichting. Handhaaf de huidige positie van drinkwater in de landelijke verdringingsreeks. Het **bedrijfsleven** wil graag weten hoever de zorgplicht van de overheid reikt; Agrariërs investeren zelf in de zoetwatervoorziening en dragen ook via de kostentoedeling bij aan het totale waterbeheer. **Vewin** adviseert heldere criteria voor de nationale kansrijke strategieën op te stellen, in de kansrijke strategieën de technologische kansen in de waterketen te benoemen en vanuit het principe "de vervuiler betaalt"verontreinigingen preventief bij de bron aan te pakken (cf. de Kaderrichtlijn Water).

Sportvisserij Nederland is positief over de explicitering van het voorzieningenniveau, de systematiek van generieke doelen en regionaal gedifferentieerde ambities en over het open houden van ambities op langere termijn. Verder vindt **Sportvisserij Nederland** dat de in de EU-Blueprint opgenomen gewenste relatie tussen gebruik en de kostentoedeling van waterbeheer ook in het DP nader moet worden uitgewerkt.

5. Deltabeslissing Rijn-Maasdelta

Bespreekpunt 5a: instemmen met redeneerlijn:

De **natuur- en milieuorganisaties** zijn voor het doorzetten van de ingezette transitie naar een veerkrachtstrategie van ruimte voor de rivier: 'Ruimte waar het kan, dijken waar het moet'. Betrek de mogelijk kansrijke strategie van systeemingenrepen bij het aanvullend onderzoek naar de kosteneffectiviteit van een wijziging van de afvoerverdeling Rijn bij hoge afvoeren. De **natuur- en milieuorganisaties** verwachten bij het verbeteren van het beschermingsniveau bij de aanpak van de afgekeurde 380 km dijken dat ook in het nHWBP gebruik gemaakt wordt van innovatieve concepten als natuurinclusieve oplossingen. Het toetsing - en ontwerpinstrumentarium moet daar ruimte voor bieden. De natuurorganisaties leveren met de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers graag een bijdrage aan samenhangende oplossingen. Graag horen de **natuur- en milieuorganisaties**, in relatie tot het behoud huidige afvoerverdeling over de Rijntakken, welke opties voor bescherming tegen hoge rivierenafvoeren worden verkend. Zij stelt voorts dat de keuzes voor zoetwatervoorziening niet afzonderlijk van waterveiligheid te maken zijn. Handhaving van inname uit HIJ betekent dat estuariene dynamiek en meegroeien met de zee niet mogelijk zijn, erosie van Spui, Noord, Dordtse Kil, Oude Maas door blijft gaan en handhaven van de veiligheid óf duur óf onmogelijk is.

Sportvisserij Nederland is bij mogelijk ander beheer van de Haringvlietsluizen voorstander van een herstel van zoet-zoutgradiënten c.q. maximaal openen van de Haringvlietdam. Dit is goed voor de visstand. Het meekoppelen van het visserijbelang vereist lokaal maatwerk..

Bespreekpunt 5b: instemmen met de aanpak Centraal Holland

Het **bedrijfsleven** adviseert de gevolgen van bodemdaling te onderzoeken en in de totaalstrategie van het deltaprogramma op te nemen. Frequenter laag water versnelt de bodemerrosie in het rivierengebied. Dit kan op termijn gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van het IJsselmeer en de funderingen van kunstwerken en keringen waardoor het beschermingsniveau afneemt.

Voor de integrale verkenning voor een nieuw Hoogwater Beschermingsprogramma-veroorzaken, aldus het **bedrijfsleven**, rivierverruimende maatregelen in het kader van 'Ruimte voor de rivier plus' een forse sedimenttoename in het zomerbed wat leidt tot een grotere (en nautisch onveilige) baggerinspanning.

Sportvisserij Nederland wijst op de relevante waterverdeling Lek-Waal-IJssel voor het 'gewenst herstel Riviertrekvisseren (ook KRW, N-2000)'. Dit heeft doorwerking naar de ligging migratievoorzieningen en de gewenste zoetzoutovergangen (Haringvliet, Afsluitdijk – vismigratierivier).

6. Deltabeslissing IJsselmeergebied

De **natuur- en milieuorganisaties** willen meer duidelijkheid over de op langere termijn denkbare bandbreedte en fluctuatie van peilvariatie in het IJsselmeer. Sectoren moeten geen beslissingen nemen waar Nederland later spijt van heeft. Gesteund wordt de oproep van het Regionaal Overleg IJsselmeergebied om deze onzekerheid in concrete termen nu reeds te benoemen.

De **natuur- en milieuorganisaties** juichen de koppeling tussen flexibel peilbeheer en flexibele inrichting, zoals in het bestuurlijk overleg IJsselmeergebied is geformuleerd toe. Neem dit over in de redeneerlijn: een deltabeslissing voor een ander peilbeheer gekoppeld aan de inrichting en innovatie.

Een flexibel peilniveau op het IJsselmeer is voor het **bedrijfsleven** acceptabel, mits een vaste ondergrens wordt gedefinieerd die niet lager ligt dan het huidige IJsselmeer winterpeil.

Een aandachtspunt bij spuien, verhogen of variëren van het waterpeil is de vitale leidingbundel die van Workum naar Medemblik loopt, deze mag niet bloot spoelen of gaan bewegen.

Voor de **ANWB** kan het flexibel peilbeheer ('de 20 cm') gedurende het hele jaar flexibeler worden toegepast. Bij ontoegankelijke jachthavens is 'flankerend beleid' gewenst (bijv. verdiepen van vaargeulen en ligplaatsen).

Ook **Sportvisserij Nederland** kan zich vinden in de flexibilisering van het peilbeheer. Het peilbeheer moet tussen februari-april, visvriendelijk en ecologisch worden ingericht met bijbehorende reële landbouwbelangen. De huidige mate van onderbemaling in veel samenhangende regionale systemen is ongewenst. De zoetwater strategie IJsselmeergebied is afhankelijk van het regionale watersysteem (bijv. Friese boezem). In algemene zin is Sportvisserij Nederland voorstander van en positief over veel meer flexibilisering van waterpeilen. Ten slotte vindt Sportvisserij Nederland dat voor de afvoer bij de Afsluitdijk op dit moment geen keuzes moeten worden gemaakt.

De **HISWA** wijst op de effecten van peilverandering op havens. Jachthavens lopen regelmatig al onder water. Een helder en concreet financieel kader ontbreekt bij peilveranderingen (ook dijken moeten worden versterkt) en verzoekt om compensatie als peilverandering tot economische schade leidt.

Voorts heeft HISWA bezwaar tegen het wijzigen van het waterpeil van winterpeil naar zomerpeil en in augustus weer naar winterpeil in het IJsselmeer en betwijfelt het nut voor de rietontwikkeling. In het Markermeer blijft het huidig peil gehandhaafd. HISWA denkt dat het peil in het Markermeer na 1 augustus niet op NAP -20 blijft als het IJsselmeer op NAP -30 komt, omdat het Markermeer gevuld wordt vanuit het IJsselmeer. HISWA ondersteunt de (eerdere gedane) suggestie om pompen op de Houtribdijk aan te drijven met windmolens.

De **natuur- en milieuorganisaties** bepleiten duurzaamheid expliciet op te nemen in de doelstelling van het DPIJ. Het IJsselmeer kent ecologische problemen die manifest worden in bijvoorbeeld in het traject van de KRW en het natuurbeleid. De aandacht voor ruimtelijke kwaliteit in het deelprogramma IJsselmeergebied is weggezaakt.

De **Vereniging van Waterbouwers** zijn onbekend met de pilot in het IJsselmeergebied irt het voorzieningenniveau zoetwater. Men vraagt zich af waarop de uitspraak "het wijzigen van de afvoerverdeling bij laagwater (meer water over de IJssel) kan mogelijk onderdeel gaan uitmaken van een voorkeursstrategie". De KEA voor de waterverdeling is nog niet gereed namelijk. De **Vereniging van Waterbouwers** steunen het "Natuurinclusief ontwerpen" IJsselmeergebied en ruimte geven voor meekoppelkansen voor natuur en recreatie maar zien een maatschappelijke verdeeldheid terzake.

Bijlage 4: Bespreeknotitie concept kansrijke strategieën

Bespreekpunt: *instemmen met concept kansrijke strategieën*

Algemeen geldt de opmerking meekoppelkansen operationeel te maken. De **Natuur- en milieuorganisaties** onderschrijven de uitgangspunten voor de selectie van de kansrijke strategieën. Werk met de dubbeldoelstelling Veiligheid en ruimtelijke kwaliteit voor een acceptatie van de maatregelen (cf Ruimte voor de Rivier). De **ANWB** deelt dit: combineer in het gebied het belang van behoud of verbetering van de landschappelijke kwaliteit en van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden met de aanpak van waterveiligheid. Het deelprogramma Kust is een goed voorbeeld dat naast het primaire doel van kustveiligheid ook kijkt naar mogelijkheden om de kust economisch sterk en aantrekkelijk te maken. Geadviseerd wordt kritisch te kijken naar de lopende quick scan voor mogelijke locaties voor de plaatsing van windmolens binnen de 12 mijlszone. Dit vanwege de mogelijke impact op de Nationale Visie Kust en de aantrekkelijkheid van de Nederlandse kust.

Voorkom aldus de **natuur- en milieuorganisaties** dat in de bestuurlijke praktijk de korte termijn maatregelen maatgevend worden voor ruimte op de lange termijn en een echte transitie onmogelijk wordt. Dit geldt o.a. de deelprogramma's zoetwatervoorziening hoge zandgronden oost Nederland en rivieren. Het **bedrijfsleven** vraagt hoe de gewenste flexibiliteit in de praktijk in projecten in te bouwen. Kan het Deltaprogramma tools aanreiken aan het particulier initiatief om tot meekoppeling mogelijkheden te komen met deltamaatregelen die pas na 2050 plaatsvinden. Ook wijst zij op de hoge druk aardgasleidingen die op veel plaatsen de grote rivieren kruisen. Verlegging van de leidingen vanwege dijk aanpassingen of anderszins is kostbaar.

De **Natuur- en milieuorganisaties** bevelen aan bij **Rivieren** de systeemwerking centraal te stellen bij de selectie en inpassing van kansrijke strategieën. Het **bedrijfsleven** vraagt of de genoemde investeringskosten van ruimtelijke maatregelen de inderdieneffecten van meekoppelingsmogelijkheden omvatten. Zo niet dan geven ze een indruk van vooringenomenheid van bepaalde keuzes.

Voor **Zoetwater** de aanbeveling dat op hoge zandgronden een geleidelijke transitie naar aanpassing van functies in de ruimtelijke ordening op de langere termijn oplossingen kunnen bieden. De Waal Maas Connectie bij Heerwaarden kan een oplossing bieden voor de zekerstelling van drinkwaterwinning vanuit de afgedamde Maas.

Bijlage 5: Adaptief management

De **natuur- en milieuorganisaties** zien de optie "structureel oostelijke aanvoer" graag toegevoegd aan de open te houden opties en wil graag een definitie "no regret maatregel". Ze wijzen voorts op het belang van het adaptief deltamanagement voor de doorwerking van de redeneerlijnen van de deltabeslissingen. Een scherper beeld van de mogelijke onzekerheden is belangrijk voor het openhouden van 'worst case' opties ('flexibiliteit'). Sectoren hebben dit nodig om in hun eigen besluitvorming rekening mee te houden. Voorkomen wordt zo ook dat sommige opties zijn 'dichtgetimmerd'. Bij de strategische keuzes nu, moet adaptief deltamanagement een belangrijker rol spelen. Werk vanuit een lange termijn strategie naar beslispunten op middellange termijn en maatregelen op korte termijn.

De **Vereniging van Waterbouwers** zijn voor adaptief deltamanagement (en kunnen zelf initiatief nemen hiertoe) door te kiezen voor de flexibele strategie van zandsuppleties, door de problematiek op systeemniveau te beschouwen en daarbij te kiezen voor "lerend werken". Ze worden graag betrokken bij de pilots hierover. Zorg dat de focus op de lange termijn de noodzakelijke daadkracht op korte termijn niet in de weg staat. Door uitstel van projecten kan achterstand ontstaan qua veiligheidsniveau, zodat op de middellange termijn een inhaalslag nodig is. Het huidige jaarlijkse suppletievolume past al bij de huidige stijging van de zeespiegel. Gewaarschuwd wordt voor 'verplichte' innovaties door besparingen op vaardieptes, die de internationale concurrentie positie in gevaar brengen.

Tot slot een aantal algemene opmerkingen

Landelijke woonbotenorganisatie: bevorder de cultuurhistorie van het wonen op woonboten. Bij wisselende waterstanden zijn ze risicoloos. Handhaaf en breid bestaande ligplaatsen en aanmeervoorzieningen voor varende boten uit.

Sportvisserij Nederland kan op dit moment nog geen goed oordeel geven over de kansrijke maatregelen/ maatregelpakketten. In beginsel steunt zij maatregelen die meerwaarde hebben voor de natuur in kwaliteit en areaal, in het bijzonder voor zoet-zoutovergangen en land-waterovergangen. Het thema Leefbaar water /onderdeel Zoetwatervoorziening is nog onvoldoende is belicht. Welzijn krijgt minder aandacht dan welvaart. 'Beleving en welzijn' en de potentiële bijdrage vanuit het Deltaprogramma daaraan komen onvoldoende aan bod. Gemist wordt de doorwerking van het rapport Gevolgen van klimaatverandering voor beroepsbinnenvisserij en sportvisserij in Nederland Knelpuntanalyse Deltaprogramma Zoetwater ((Peter Paalvast februari 2012).

Het **bedrijfsleven** adviseert het DP zoetwater de knikpunten voor de zoetwatervoorziening op lange termijn mee te nemen en ze specifiek te maken. Neem de klimaatscenario's die het KNMI maakt voor 2030 mee. Met betrekking tot de nieuwe risiconormering; vergelijk de oude en nieuwe normen transparant. Herijk het besluit Nieuwe Waterweg op basis van de nieuwe KNMI klimaatscenario's 2030.

HISWA uit de nadrukkelijke wens dat bij de verdere concretisering van de strategieën de mogelijke negatieve effecten op de watersport en dan met name op de pleziervaart en de watergebonden watersportbedrijven (zeer belangrijke economische dragers) worden meegewogen in de afweging tussen veiligheid en (schade aan) economie. De belangrijkste negatieve effecten voor de sector watersport zijn:

- Waterpeilverlaging (= ondiepte)
- Waterpeilverhoging (= lagere brughoogte)
- Waterpeilverandering en het feit dat de meeste jachthavens in Nederland (in totaal 1100 stuks) beschikken over vaste steigers die zijn aangepast aan het type schepen in die haven.
- Wens tot meervoudig ruimtegebruik: waar mogelijk investeringen / maatregelen zodanig uitvoeren dat de burger (toerist, recreant, watersporter) er baat bij heeft.

Rapport

Onderwerp

DP 2014 Aanvullend Advies op OIM 2013/69170

Datum behandeling OIM

23 mei 2013

Kenmerk

OIM-2013/105888

Inleiding

Het OIM heeft op 11 april 2013 een advies geformuleerd (OIM-2013/69170) over de conceptteksten DP 2014 aan de voorzitter van de Stuurgroep Deltaprogramma de heer Kuijken.

In het OIM van 23 mei 2013 is het vervolgconcept van het DP 2014 (versie van 15 mei 2013) besproken, met als centrale vraag of het advies van 11 april 2013 hierop moet worden aangevuld.

Het OIM heeft met waardering geconstateerd dat veel van haar adviezen zijn overgenomen. Het OIM vraagt wel reeds nu aandacht voor het belang van een goede 'governance' van het Deltaprogramma na 2015.

Onderstaand heeft het OIM een aantal aanvullenden adviezen geformuleerd. Ten slotte is een aantal adviezen van afzonderlijke deelnemers van het OIM opgenomen.

Aanvullende adviezen:

1. De deelnemers benadrukken nogmaals het belang van de integrale benadering bij de waterveiligheid- en zoetwateropgave : neem ook de andere belangen als bijv. natuur en, ruimtelijke kwaliteit structureel mee in de strategieën én benut meekoppelkansen;
2. Van de Rijksoverheid wordt bij de zoetwatervoorziening een duidelijke regierol verwacht in verband met de grote maatschappelijke en economische belangen. Deze rol omvat meer dan het aangeven van een ondergrens qua beschikbaarheid;
3. De deelnemers verzoeken het op de derde plaats bij zoetwatervoorziening genoemde nationale doel "een gezond en evenwichtig watersysteem" op de eerste te zetten en te herformuleren tot : "een ecologisch (duurzaam) en evenwichtig water- en bodemsysteem". Daarnaast verzoeken de deelnemers het nationale doel "bevorderen van de concurrentiepositie" aan te vullen met de beginzinsnede : "Het versterken van water als economische vestigingsfactor en het ";
4. Benadrukt wordt het belang van internationale afspraken in relatie tot de beschikbaarheid van zoetwater. Promoot hierbij de Nederlandse aanpak van vasthouden, bergen en dan pas afvoeren;

5. De deelnemers verzoeken bij het zoetwaterprogramma de urgentie en het belang van landelijke en regionale maatregelen beter te verwoorden. De hoge verwachtingen van regionale maatregelen verschuiven nu de investeringen in het hoofdwatersysteem te veel naar de toekomst. Ook hier is een goede regierol van de Rijksoverheid van belang.
6. Breng de potentie van de zoetwater- en zilte economie beter in beeld. De kosteneffectiviteit van maatregelen kan hiermee beter beoordeeld worden. Analyseer ook beter de ontwikkelingen in het hoofdwatersysteem;
7. Benoem in paragraaf 2.7 de problemen als gevolg van achterstalling onderhoud aan kunstwerken in West Nederland. Verzilting als gevolg hiervan geeft bij droogte veel schade aan gewasgroei.
8. Nogmaals wordt benadrukt om op weg naar de voorkeurstrategie voor de rivieren systeemingenrepen als wijziging afvoerdeling, retentie of normdifferentiatie, maar ook de Waal Maas connectie, te onderzoeken en op hun systeemwerking te beoordelen.
9. Concretiseer bij de zoetwaterstrategie het in te zetten beleidsinstrument "stimuleringsregelingen om de watervraag te beperken" in het DP 2015. Innovaties die leiden tot verduurzaming van het watergebruik moeten door de overheid worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

Adviezen van genoemde afzonderlijke deelnemers:

1. Noem bij vitale functies en omvangrijke schade naast onomkeerbare schade aan natuur of leveringszekerheid ook grote economische schade (bv de opstart van een raffinaderij), volksgezondheid en voedsel voor mens en dier (LTO, VEMW);
2. Neem de verdieping van de Nieuwe Waterweg op als belangrijke ontwikkeling voor het behoud van de bereikbaarheid van de Mainport Rotterdam. Een verdere economische concurrentiepositie van Nederland moet kansen op de korte termijn benutten en niet worden gepositioneerd na 2050 (Havenbedrijf Rotterdam);
3. De natuur- en milieuorganisaties hebben de volgende aanbevelingen;
  - voeg natuur toe aan de zin " Ook voor scheepvaart, drinkwater en energieleverantie kunnen zoetwatertekorten schadelijk zijn (blz 26);
  - vermelding "De structurele zoetwateraanvoer vanuit het oosten naar Gouda meenemen als kansrijke optie voor 2050 (blz 40en 46) en als maatregel toevoegen bij de maatregelen die mogelijk onderdeel uitmaken van de voorkeursstrategieën (blz. 74);
  - benadrukken nogmaals dat het zeer wenselijk is om duurzaamheid als een van de basisprincipes van het Deltaprogramma effectief en transparant te kunnen borgen in het beleid ten aanzien van waterveiligheid en zoetwatervoorziening (dit omdat zij constateren dat de aanbeveling uit het eerder OIM-advies van 10 april over de wenselijkheid van een "meest-duurzaam alternatief in het plan-m.e.r. niet is overgenomen in de concept-tekst van het Deltaprogramma 2014);
4. Gasunie : kijk bij vitale functies (in casu gasinfrastructuur) breder dan alleen naar Groningen.